

**Analiza procedura za uključivanje neformalnih kvalifikacija u
nacionalni okvir kvalifikacija u četiri zemlje članice
Evropske unije
i predlog mogućih procedura za uključivanje neformalnih
kvalifikacija u
Nacionalni okvir kvalifikacija u Srbiji**

Utorak , 17. oktobar 2023.godine

Palata Srbija

Bulevar Mihaila Pupina br.2

Elido Bandelj

SADRŽAJ ANALIZE

- Evropski kontekst
- Srpski kontekst
- Izazovi NOKS-a
- Pregled situacije u četiri države članice EU
- Zaključak i preporuke za srpski kontekst

EVROPSKI KONTEKST

Evropski okvir kvalifikacija (EOK) je zajednički evropski referentni okvir zasnovan na osam nivoa ishoda učenja. Uspostavljen je **sa ciljem povećanja transparentnosti i uporedivosti kvalifikacija** koje se stižu u različitim evropskim zemljama i njihovim obrazovnim sistemima, kroz **formalno ili neformalno obrazovanje i informalno učenje**.

EOK je **sveobuhvatni** okvir za celoživotno učenje koji obuhvata sve nivoe i vrste nacionalnih kvalifikacija u svim oblastima obrazovanja (stručno obrazovanje, opšte obrazovanje, visoko obrazovanje i obrazovanje odraslih), kao i kvalifikacije **koje su stečene izvan nacionalno regulisanih sistema**.

EVROPSKI KONTEKST

Države su u svoje nacionalne okvire **najpre uključile regulisane i kvalifikacije iz formalnog sistema** obrazovanja, čiji je kvalitet bio osiguran postojećim mehanizmima osiguranja kvaliteta.

Zatim su, **postepeno i sve više** okvir kvalifikacija **otvarali** za druge kvalifikacije, **uključujući one koje se stiču kroz neformalno obrazovanje ili kod privatnih provajdera**, a koje dodeljuju i priznaju tržište rada i drugi akteri.

(Austrija, Danska, Francuska, Holandija, Poljska, Slovenija, Švedska i Velika Britanija (Škotska))

Uključivanje kvalifikacija stečenih kroz neformalno obrazovanje ima brojne pozitivne efekte, ali donosi i određene izazove.

EVROPSKI KONTEKST

Kvalifikacije stečene u formalnom obrazovanju

Obrazovanje koje je **institucionalizovano, namerno i planirano kroz javne organizacije i priznata privatna tela** u celini, čini **formalni obrazovni sistem** jedne zemlje.

Programi formalnog obrazovanja su stoga priznati kao takvi od strane relevantnih nacionalnih obrazovnih vlasti ili ekvivalentnih, npr. bilo koja druga institucija u saradnji sa nacionalnim ili pod-nacionalnim obrazovnim vlastima.

Formalno obrazovanje se uglavnom sastoji od **početnog** obrazovanja. **Stručno obrazovanje, obrazovanje sa posebnim potrebama i neki delovi obrazovanja odraslih** često se prepoznaju kao deo sistema formalnog obrazovanja.

(UNESCO-ISCED2011)

EVROPSKI KONTEKST

Kvalifikacije stečene van formalnog obrazovanja

Neformalna (obrazovna) kvalifikacija.

Kvalifikacija koja se dodeljuje **nakon postizanja ciljeva** učenja obrazovnog programa u neformalnom obrazovanju koje relevantne nacionalne **obrazovne vlasti ne priznaju kao ekvivalentno** formalnoj kvalifikaciji.

EVROPSKI KONTEKST

Neformalno obrazovanje

Obrazovanje koje je **institucionalizovano, namerno i planirano** obrazovanje **znanog** provajdera obrazovanja.

Karakteristika neformalnog obrazovanja je da je ono **dodatak, alternativa i/ili dopuna formalnom obrazovanju** u okviru procesa doživotnog učenja pojedinaca.

Često garantuje pravo na pristup obrazovanju za sve (svih uzrasta).

Može biti kratkog trajanja i/ili niskog intenziteta, i obično se pruža u obliku kratkih kurseva, radionica ili seminara.

EVROPSKI KONTEKST

Neformalno obrazovanje **uglavnom** vodi do kvalifikacija **koje nisu priznate kao formalne** ili ekvivalentne formalnim kvalifikacijama od strane relevantnih nacionalnih ili podnacionalnih obrazovnih vlasti **ili bez** ikakvih **kvalifikacija**.

Neformalno obrazovanje obično obuhvatita programe koji doprinose pismenosti odraslih i mladih i obrazovanju dece van škole, kao i programi o životnim veštinama, radnim veštinama i programi usmereni društvenom ili kulturnom razvoju.

EVROPSKI KONTEKST

Informalno učenje

To predstavljaju **oblike učenja koji su namerne, ali nisu institucionalizovane**. Stoga su manje organizovane i strukturirane od formalnog ili neformalnog obrazovanja.

Neformalno učenje može uključivati aktivnosti učenja koje se dešavaju u porodici, na radnom mestu, lokalnoj zajednici i svakodnevnom životu, na bazi usmerenoj prema sebi, porodici ili društvenoj osnovi.

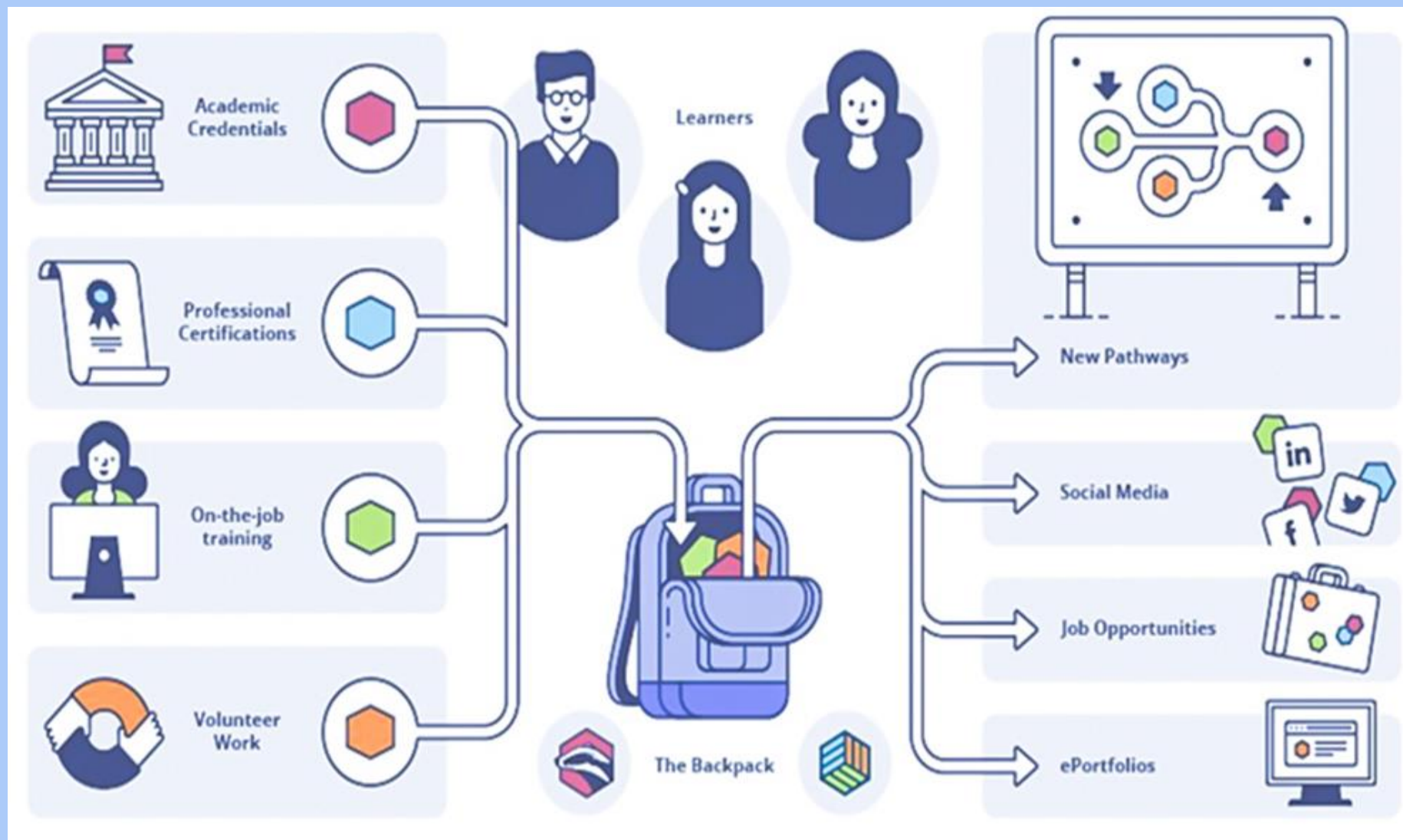
EVROPSKI KONTEKST

Mikrokredencijali

Mikrokredencijali “male kvalifikacije” dolaze u mnogim formatima, **ali generalno, to su kratki kursevi** koji potvrđuju vaše znanje u određenoj oblasti. Oni nude priliku da nastavite i prilagodite svoje obrazovanje, obezbeđujući put da unapredite svoju karijeru, pređete na drugo područje rada/oblast ili isprobate nešto potpuno novo i vezani so na konkretne poslove. Obično su onlajn kursevi koji se mogu završiti u svoje vreme i dati sertifikat po završetku. Dizajnirani su tako da budu brzi, dostupni i specijalizovani.

Poslodavci i dalje će zahtevati od kandidata da imaju školsku diploma/certifikat, tako da mikrokredencijali nisu nužno zamena za tradicionalnu diplomu. Ali demonstriranje stalne posvećenosti obrazovanju može vas učiniti konkurentnijim u radnoj snazi.

EVROPSKI KONTEKST

SRPSKI KONTEKST - IZAZOVI NOKS-a

Ključni izazovi za organe NOKS-a:

- Uključivanje neformalnih kvalifikacija stečenih van sistema formalnog obrazovanja i obuke
- Procedure za uključivanje profesionalnih kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija (koja regulišu različita ministarstva, van formalnog obrazovanja)
- Moguće uključivanje delimičnih kvalifikacija (na nivou zanimanja, kao deo kvalifikacije) stečenih u obrazovanju ili u oblasti rada
- Specijalizacije u oblasti visokog obrazovanja kada su u vezi sa propisima koji su u nadležnosti drugih resora (ministarstava)

SRPSKI KONTEKST IZAZOVI NOKS-a

- Uvođenje standarda kvalifikacija u visokom obrazovanju predstavlja izazov i u proceduralnom smislu, ali i kada je reč o kompetentnosti i autonomiji visokog obrazovanja
- Veliki broj kvalifikacija u srednjem i visokom obrazovanju izaziva sumnju u potrebe za tolikim brojem kvalifikacija i stvarnu povezanost sa potrebama tržišta rada
- Nedovoljno jasne veze sa standardom kvalifikacija i zanimanjima (Šifarnik zanimanja) i nedostataka opisa poslova
- Ponovno razmatranje broja potrebnih sektorskih veća i njihovih sastava.

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Danska

Danski okvir kvalifikacija je **sveobuhvatan** okvir od osam nivoa koji **pokriva sve vrste i nivoe kvalifikacija koje dodeljuje i čiji kvalitet osigurava državna administracija** (opšte obrazovanje, stručno obrazovanje i obuke, visoko obrazovanje i dodatne kvalifikacije). **Uključeni su i programi obrazovanja koje realizuju privatne i javne ustanove** koje nisu u nadležnosti Ministarstva za visoko obrazovanje i nauku, Ministarstva dece i prosvete i Ministarstva kulture.

Sam NOK **nema regulatorne funkcije; uključivanje** danskih kvalifikacija u NOK i **osiguranje kvaliteta** kvalifikacija povezani su sa postojećim pravnim okvirima za javno priznate kvalifikacije.

Od 2019. godine **može se proceniti nivo kvalifikacija** stečenih **van** sistema formalnog obrazovanja i one se mogu uključiti u Danski okvir kvalifikacija.

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Procenjivanje nivoa kvalifikacija stečenih kroz privatne i javne obrazovne programe **nije javno priznanje** i ne obezbeđuje nikakva prava u vidu i pogledu zahteva za ocene za prenos kreditnih bodova ili pristup upisu na javno priznate programe obrazovanja. Međutim , **povećava transparentnost na tržištu privatnog obrazovanja i podržava napore da se osigura i unapređuje kvalitet obrazovnih programa van sistema formalnog obrazovanja.**

Deskriptori nivoa opisuju znanja, veštine i kompetencije. Deskriptori se koriste i za potpune i dopunske kvalifikacije i za procenu nivoa neformalnih kvalifikacija.

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Francuska

Francuski okvir kvalifikacija je **jedan od najstarijih** u Evropi, uspostavljen je 2002. godine formiranjem **Nacionalnog registra stručnih i strukovnih kvalifikacija** (RNCP). Revidiran je 2018. godine, kada je umesto dotadašnjih pet nivoa struktura okvira promenjena na osam nivoa. Okvir **je inkluzivan** i uključuje **četiri** glavne kategorije kvalifikacija:

- **Diplome i stepeni izdati u ime države**, koje su zakonima propisala francuska ministarstva za kvalifikacije razvijene na preporuku i u saradnji sa tripartitnim konsultativnim stručnim komisijama (Commissions professionnelles consultatives, CPCs);

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

- **Kvalifikacije izdate u ime države**, ali u slučajevima u kojima **nema** konsultativnih komisija (npr. kvalifikacije koje dodeljuje Ministarstvo odbrane ili Ministarstvo kulture);
- **Kvalifikacije koje dodeljuju javna ili privatna tela u svoje ime**, kao što su visokoškolske ustanove, komore i privatne obrazovne ustanove;
- **Kvalifikacije specifične za određeni sektor** ili na nivou industrije (Certificats de qualification professionnelle, CQP)

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Francuska ima **dva registra**:

- kvalifikacije i diplome koje imaju cilj integracije u zanimanje, ekonomsku dimenziju, društveni benefit i jasnu vezu sa zanimanjem na tržištu rada (koriste se u kolektivnim ugovorima), mogu imati nivo i registrovane su u RNCP (nacionalno registru);
- drugi registar (Specifični registar) uspostavio je CNCP (Commission nationale de la certification professionnelle) 2014. godine kako bi uključio priznanja **kojima se ne može odrediti nivo jer nisu direktno povezane sa zanimanjima** prepoznatim kroz sporazum na nivou privrede.

Obrazloženja i kriterijumi za uključivanje u oba registra su dobro zakonski definisani.

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Poljska

Poljska je razvila **sveobuhvatan** okvir, usvojen Zakonom o integrisanom sistemu kvalifikacija iz 2016. godine. To je okvir od osam nivoa koji obuhvata sve nivoe i vrste kvalifikacija:

- **Državno regulisane kvalifikacije** koje se stiču u okviru **sistema formalnog** obrazovanja i obuke (opšte obrazovanje, visoko obrazovanje, stručne kvalifikacije)
- **Državno regulisane kvalifikacije** koje se stiču **van sistema obrazovanja** i obuke i koje **dodeljuju druga ministarstva** (npr. Ministarstvo odbrane, Ministarstvo saobraćaja i slično)
- **Neregulisane kvalifikacije** iz privatnog sektora (tržišne kvalifikacije) **ukoliko ispunjavaju kriterijume kvaliteta.**

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

U poređenju sa mnogim drugim zemljama u kojima delimične kvalifikacije nisu uključene u NOK, **Poljski okvir kvalifikacija pravi razliku između potpunih i delimičnih kvalifikacija.** Poneke kvalifikacije se mogu steći isključivo kroz formalni obrazovni sistem, kroz koji se mogu steći i delimične kvalifikacije. **Sve kvalifikacije stečene kroz neformalno obrazovanje (i regulisane i neregulisane) smatraju se delimičnim kvalifikacijama.**

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Slovenija

Slovenački Zakon o okviru kvalifikacija, usvojen 2015. godine predviđa da je slovenački okvir kvalifikacija **instrument za razvoj i klasifikaciju kvalifikacija u okviru jedinstvenog sistema.**

Ključni ciljevi SOK-a su:

- Da podrži celoživotno učenje;
- Da integriše i uskladi kvalifikacione podsysteme;
- Da unapredi transparentnost, dostupnost i kvalitet kvalifikacija u skladu sa potrebama tržišta rada i civilnog društva.

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

SOK je **sveobuhvatan** okvir za celoživotno učenje i uključuje **tri kategorije** kvalifikacija:

- **Obrazovne kvalifikacije**, koje se dodeljuju nakon uspešnog završetka programa formalnog obrazovanja na svim nivoima (opšteg, stručnog i visokog) i dokazuju se javnom ispravom kojom se potvrđuje završeno obrazovanje (diploma)
- **Stručne (poklicne) kvalifikacije** koje se dokazuju sertifikatom o NPK (nacionalna poklicna kvalifikacija), izdatim u skladu sa propisima koji uređuju NPK, ili drugim dokumentom koji potvrđuje završen program dalje obuke, izdatim u skladu sa propisima koji uređuju stručno i visoko obrazovanje
- **Dodatne kvalifikacije**, stečene na daljoj dodatnoj obuci na tržištu rada, koje se dokazuju sertifikatom o stečenoj dodatnoj kvalifikaciji, koji nije izdat od strane državnih institucija.

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Indikatori (19 dogovorenih indikatora)

- Kontekst u kome funkcioniše nacionalni okvir kvalifikacija
- Obim i karakter pravnog okvira koji je u osnovi NOK-a i uključivanje kvalifikacija u NOK: karakter propisa (pravna norma, vanpravna norma), specifična regulativa NOK-a ili relevantne pravne regulacije u drugim sektorima, obim pravnog okvira (ono što je obuhvaćeno pravnim okvirom)
- Ciljevi politike (komunikacioni okvir ili reformski okvir)
- Ključne karakteristike izrade okvira

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Indikatori

- Vrste kvalifikacija koje su uključene ili mogu biti uključene i njihov odnos sa tržištem rada:
 - Formalna kvalifikacija ili državno regulisana kvalifikacija, koja se stiče kroz sistem formalnog obrazovanja i obuke
 - Neformalne kvalifikacije: državno regulisane kvalifikacije koje se stiču van obrazovnog sistema, npr. kvalifikacije koje dodeljuju druga ministarstva i kvalifikacije koje nisu regulisane na državnom nivou
 - Da li su uključene kvalifikacije koje omogućavaju pristup regulisanim zanimanjima/profesijama
 - Da li su uključene delimične kvalifikacije
 - Kolika je njihova vrednost na tržištu rada
 - Da li su uključene jedinice kompetencija
- Uključivanje kvalifikacija u NOK (šta znači uključivanje)

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Indikatori

- Kriterijumi za uključivanje kvalifikacija u NOK (npr. standard, ishodi učenja, osiguran kvalitet kvalifikacije i slično), proces i metode (da li su proces i metode uključivanja isti za sve kvalifikacije ili se razlikuju za različite kategorije kvalifikacija?)
- Koraci i instrumenti za uključivanje
- Step centralizacije; sa fokusom na neformalne kvalifikacije (kvalifikacije stečene van formalnog obrazovanja i kvalifikacije koje su regulisane mimo Ministarstva obrazovanja)
- Kriterijumi za akreditovanje institucije za izdavanje neformalne kvalifikacije koja je uključena u okvir
- Uključivanje u registar kvalifikacija
- Da li su delimične kvalifikacije uključene u NOK, da li su deo registra? Kolika je njihova vrednost na tržištu rada?

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Indikatori

- Procedure osiguranja kvaliteta za uključivanje neformalnih kvalifikacija
- Vlasništvo nad kvalifikacijom uključenom u NOK/registar
- Zainteresovane strane u kontekstu NOK-a – ko učestvuje u procesu uključivanja kvalifikacija sa fokusom na delimične i regulisane neformalne kvalifikacije? Ko donosi odluku o pokretanju procesa? Ko donosi konačnu odluku? Pregled procesa...
- Da li se plaća taksa za uključivanje neformalnih kvalifikacija
- Vrednost neformalne kvalifikacije/delimične kvalifikacije koja je uključena u NOK
- Podsticaji za vlasnike kvalifikacija da pokrenu inicijativu za uključivanje kvalifikacija
- Uključivanje kvalifikacija u kolektivne ugovore

PREGLED SITUACIJE U ČETIRI DRŽAVE ČLANICE EU

Osvrt na neformalne kvalifikacija stečene u
javnom ili privatnom sektoru

	Vrsta kvalifikacija koje su uključene
Danska	Privatnim i javnim kvalifikacijama koje nisu u nadležnosti Ministarstva visokog obrazovanja i nauke, Ministarstva za decu i obrazovanje i Ministarstva kulture nivo može da proceni Danska institucija za akreditaciju, u skladu sa NOK-om. Razvili principe i procedure za procenu nivoa i uključivanje obrazovnih programa i kvalifikacija koje se stiču van formalnog obrazovanja u NOK. Svrha učiniti vidljivim relevantnost ishoda učenja ovih programa i pružiti bolji pregled tržišta privatnog obrazovanja. Validacija.
Francuska	U Francuskoj sve vrste kvalifikacija (regulisane ili neregulisane, koje se stiču u okviru formalnog sistema obrazovanja ili van njega) sa fokusom na zanimanja mogu biti uključene u nacionalni sistem i okvir kvalifikacija, dok je opšte obrazovanje isključeno iz okvira kvalifikacija ali se jim odredi nivo. „Jedinice/bloкови kompetencija” su uvedene u standard kvalifikacija. Jedinica/blok kompetencija je deo kvalifikacije, odnosno koherentan skup kompetencija koji se može oceniti i validirati.

	Vrsta kvalifikacija koje su uključene
Poljska	POK je inkluzivan i sveobuhvatan okvir koji uključuje sve nivoe i vrste kvalifikacija. POK je sačinjen: tip A: državno regulisane kvalifikacije koje stiču u okviru formalnog; tip B: državno regulisane kvalifikacije koje se stiču van sistema formalnog; tip C: neregulisane kvalifikacije iz privatnog sektora pod uslovom da ispunjavaju dogovorene kriterijume osiguranja kvaliteta-tržišne kvalifikacije.
Slovenija	SOK obuhvata tri kategorije kvalifikacija koje pokrivaju sve podsisteme formalnog obrazovanja i obuke, kao i dalje učenje: obrazovne kvalifikacije se dodeljuju nakon završetka programa formalnog obrazovanja; stručne kvalifikacije se dodeljuju sertifikatom o NSK, izdatim u skladu sa nacionalnim propisima; dodatne kvalifikacije se stiču kroz dalju dodatnu obuku na tržištu rada i niso državno regulisane. Formalni sistem obrazovanja u Sloveniji prilagodio ovoj činjenici, omogućavajući pojedincima da im se priznaju znanja, veštine i kompetencije stečene kroz različite oblike učenja.

	Uključivanje kvalifikacija u NOK
Danska	Uključivanje diploma i sertifikata u Okvir kvalifikacija za celoživotno učenje odvija se kao deo procedure za odobrenje i/ili akreditaciju novih kvalifikacija. Uključivanje diploma za visoko obrazovanje ugrađeno je u sistem akreditacije i na taj način automatski obuhvaćeno. Kada je reč o stručnom obrazovanju i obrazovanju odraslih, osiguranje kvaliteta uključivanja sertifikata na nivoima 2-5 obezbeđuje se kroz procedure za validaciju novih kvalifikacija i programa. Ovo obuhvata i posebne procedure za procenu i validaciju nivoa kvalifikacije u Okviru kvalifikacija.
Francuska	Postoje dve glavne procedure za uključivanje kvalifikacija u okvir: kvalifikacije koje su odobrene na nacionalnom nivou i diplome koje se izdaju u ime države automatski se registruju u trenutku kreiranja i odobravanja, na osnovu zakona; sve ostale kvalifikacije se registruju „na zahtev”, nakon procene Komisije za stručne i strukovne kvalifikacije (institucija podnosi kvalifikaciju i od ovlašćenog tela traži njeno uključivanje u okvir kvalifikacija.). Da bi bile uključene u okvir, kvalifikacije moraju da ispune definisane kriterijume.

	Uključivanje kvalifikacija u NOK
Poljska	TipA kvalifikacija ulaze avtomatski pošto su državno regulisane. Za kvalifikacije tipaB i tipa C koje se stiču van formalnog sistema obrazovanja odlučuje ministar nadležan za te kvalifikacije, na osnovu zahteva koji podnosi telo za dodelu kvalifikacije na osnovi ispunjavanja kriterija (slično Francuskoj)
Slovenija	SOK obuhvata sve nacionalno regulisane kvalifikacije koje se stiču kroz sistem formalnog obrazovanja i obuke i sistem nacionalnog stručnog obrazovanja, uključujući kvalifikacije zasnovane na sektorskom zakonodavstvu . Zakon o SOK-u iz 2016. godine je definisanje procedura i kriterijuma kvaliteta za uključivanje dodatnih kvalifikacija , kvalifikacija koje nisu regulisane na nacionalnom nivou, u SOK. Osnova je zahtev i ispunjenje kriterija koje proverava nacioanlno telo .

Kriterijumi za uključivanje kvalifikacija u NOK

Danska

Ministar prosvete odlučuje o uključivanju kvalifikacija u okvir kvalifikacija i to za osnovno i niže srednje obrazovanje, opšte obrazovanje odraslih i pripremno obrazovanje odraslih i više srednje obrazovanje.

Stručno obrazovanje i obuke: uključivanje kvalifikacija u Okvir kvalifikacija vrši se na osnovu procene i preporuke jedne od sektorskih komisija; **Stručne obuke odraslih:** uključivanje se vrši na osnovu procene i preporuke jedne od komisija za stručno osposobljavanje i obuke.; **Visoko obrazovanje :** kvalifikacija se uključuje u okvir kvalifikacija nakon akreditacije određenog programa koji vodi do kvalifikacije.**UNAPRED DEFINISANI KRITERIJI**

Kriterijumi za uključivanje kvalifikacija u NOK

Francuska

Uslovi za uključivanje u *RNCP* definisani su u zakonskim i podzakonskim dokumentima (Uredba br. 2018-1172/decembar 2018) kako bi se postigla nacionalna ujednačenost, kvalitet i transparentnost kvalifikacija. Uslovi obuhvataju: **definiciju kvalifikacije na osnovu standarda zanimanja**; **standard kompetencije** koji definiše kompetencije i znanja, uključujući i transverzalne; **standard ocenjivanja** koji definiše kriterijume i metode ocenjivanja ishoda učenja; **strukturu kvalifikacija** koja mora imati jedinice/blokove ; **klasifikaciju** po oblasti zanimanja i određivanje nivoa. Zašto bi kvalifikacija trebalo da bude registrovana: **da bi provajderi mogli da realizuju obuke** za sticanje kvalifikacije i da bi za to dobijali nadoknadu od države; **da bi se finansirala** validacija neformalnog i informalnog učenja; **da bi se obavljale određene profesije** i zanimanja; da provajderi mogu da **realizuju šegrtovanje** samo ako su im kvalifikacije uključene u registar. **Za sve kvalifikacije primenjuju se isti zahtevi.**

Industrijske ili sektorske kvalifikacije (*CQP*) koje priznaju strukovna udruženja mogu se od 2019. godine **registrovati na zahtev**, nakon dobijanja saglasnosti Nacionalne komisije, ili u *RNCP* a nivoom ili u Specifičnom registru (*SR*) bez nivoa. Na taj način dobijaju nacionalnu validnost i ispunjavaju uslove za finansiranje preko Komisije. Mogu se steći na različite načine – kroz obuke odraslih ili kroz validaciju neformalnog učenja.

	Kriterijumi za uključivanje kvalifikacija u NOK
Polska	Regulativa o uključivanju ima karakter obavezne norme koja se primenjuje na sve kvalifikacije uključene u NOK. Formalne opšte i stručne kvalifikacije razvija Ministarstvo prosvete nakon što se razviju i usvoje odgovarajući nastavni planovi i programi. Kada visokoškolske ustanove razviju studijske programe moraju da ih referenciraju na deskriptore nivoa POK-a. Studijske programe onda verifikuje Poljska komisija za akreditaciju u visokom obrazovanju. Tržišne kvalifikacije uključuju se u Integrirani sistem kvalifikacija na osnovu odluke resornog ministra nakon što neka zainteresovana institucija (npr. privatni pružalac obuke, poslovna komora, sektorska organizacija) podnese zahtev. Procedure iste za sve tipove kvalifikacija.
Slovenija	Uslovi za uključivanje kvalifikacija u SOK su definisani Zakonom o Slovenačkom okviru kvalifikacija kako bi se obezbedili ujednačenost, kvalitet i transparentnost kvalifikacija. Od 2016. godine ovi uslovi uključuju: za obrazovne kvalifikacije : naziv kvalifikacije, vrsta kvalifikacija, kategorija kvalifikacija, vrsta obrazovanja, trajanje školovanja, kreditni bodovi koji se koriste za vrednovanje programa srednjeg stručnog obrazovanja, kratkih ciklusa u visokom stručnom obrazovanju i visokom obrazovanju , uslovi za uključivanje pojedinca u određeni program za sticanje obrazovanja, ISCED sektor i uži sektor, SOK nivo, EOK nivo, nivo Evropskog prostora visokog obrazovanja (EPVO) za kvalifikacije poslesrednjeg i visokog obrazovanja, ishode učenja, ocenjivanje i završetak obrazovanja, organizator procesa obrazovanja, mogućnosti za nastavak obrazovanja. za stručne i dodatne kvalifikacije potrebne su skorpo sve iste i trajanje kvalifikacije i predlagača a ne trebajo kreditni bodovi i mogući nastavak.

	Koraci i instrumenti
Danska	Uključivanje sertifikata i diploma u Okvir kvalifikacija za celoživotno učenje zasniva se na proceni ishoda učenja koje dokumentuje određeni sertifikat/diploma u odnosu na deskriptore nivoa okvira. Procena se zasniva na jednom od sledećih principa: u potpunosti odgovara (visoko obrazovanje nivo 6-8 i 5); najviše odgovara ishodi učenja moraju generalno, u smislu znanja, veština i kompetencija, više odgovarati deskriptoru nivoa za određeni nivo nego za druge nivoe (nivo 1-5). Dodatne kvalifikacije predstavljaju izuzetak, jer uopšteno moraju ispuniti zahteve u vezi sa znanjem, veštinama ili kompetencijama na određenom nivou.
Francuska	Francuska ima veoma jasan proces i alate koji se koriste za definisanje nove kvalifikacije i jasne kriterijume za uključivanje kvalifikacija u NOK. Veoma je važan socijalni dijalog i konačan dogovor o kvalifikaciji predstavnika svih zainteresovanih strana koje su uključene u Nacionalnu komisiju koja radi u okviru Ministarstva za rada zapošljavanja i unutrašnje integracije. Važan zadatak Komisije je nadzor nad koherentnošću i potrebama sistema kvalifikacija i doprinos harmonizaciji naziva stručnih i strukovnih kvalifikacija.

	Koraci i instrumenti
Poljska	Neformalne kvalifikacije uključuju se samo nakon što vlasnik kvalifikacije podnese zahtev. Za proces uključivanja na zahtev utvrđena su opšta pravila: primenjuju se jedinstveni kriterijumi osiguranja kvaliteta: odnose se na tela koja dodeljuju kvalifikacije, a fokus je na tome zašto je kvalifikacija potrebna i za koga; kako je kvalifikacija povezana sa sličnim kvalifikacijama, koje su ciljne grupe za određenu kvalifikaciju, uslovi za validaciju, tipična upotreba kvalifikacija, prava koja se stiču sticanjem kvalifikacije, ishodi učenja potrebni za sticanje kvalifikacije. Najvažniji deo predstavlja uključivanje ishoda učenja i kriterijuma validacije (ocenjivanja) kako bi se obezbedila uporedivost između različitih tela za dodelu kvalifikacija. Tržišne kvalifikacije uključuju se na zahtev subjekata koji posluju na tržištu rada ili organizuju aktivnosti obuke (npr. privatne kompanije, udruženja). Zainteresovani subjekt podnosi elektronsku prijavu resornom ministru nadležnom za kvalifikaciju u određenoj oblasti putem portala integrisanog registra kvalifikacija. Institut za istraživanja u obrazovanju procenjuje formalne aspekte kvalifikacije i sprovodi proceduru. Vidi Analizu

	Koraci i instrumenti
Slovenija	Svaka kvalifikacija, uključena u registar SOK mora imati osiguran kvalitet i ispunjavati niz uslova: biti akreditovana, transparentno opisana sa zakonom propisanim parametrima, imati opisane ishode učenja koji odražavaju SOK deskriptore za određeni nivo. Na taj način SOK kreira okruženje za osiguranje kvaliteta za razvoj, implementaciju programa/postupka i dodelu kvalifikacija. Pored postupka za uključivanje kvalifikacija (Zakon o slovenskom okviru kvalifikacija) vrlo je važna i provera kvaliteta postupka i procesa. Provera 11 dogovorenih kriterija se sprovodi sa samoevaluaciju i eksternu evaluaciju.

	Stepen centralizacije
Danska	Danska institucija za akreditaciju prema Zakonu o akreditaciji ustanova u visokom obrazovanju je telo odgovorno za sprovođenje procesa procene i uključivanja privatnih i drugih studija koje nisu javno priznate u okvir kvalifikacija za celoživotno učenje. Danska institucija za akreditaciju razvila je procese i Smernice za prijavu za procenu nivoa
Francuska	Francuski kvalifikacioni sistem je centralizovan. Jedna institucija, Komisija za stručne i strukovne kvalifikacije, je zadužena za uključivanje i registraciju kvalifikacije – nezavisno od statusa (javno, privatno) ili tela koje kvalifikaciju dodeljuje. Sve četiri strane (država, regioni, poslodavci i sindikati) imaju svoje predstavnike u Komisiji. Uloga javnih vlasti i socijalnih partnera je izbalansirana kada je reč o uključivanju neformalnih kvalifikacija. Francuska ima centralizovan pristup u kome je za uključivanje neformalnih kvalifikacija od prijema prijava, preko njihove analize do donošenja odluke o uključivanju odgovorna jedna centralna institucija.

	Stepen centralizacije
Poljska	U Poljskoj različita tela imaju svoje uloge u uključivanju neformalnih kvalifikacija u POK. Poljska je usvojila prelazni pristup: različita posrednička tela u različitim oblastima stručnosti su odgovorna za analizu predloga; a organizacije koje podnose prijave, podnose ih jednom od ovih organa. Svi zahtevi za uključivanje neformalnih kvalifikacija se zatim podnose centralnoj instituciji koja vodi Registar POK-a – IBE. Centralna institucija procenjuje formalne aspekte prijave i zatim elektronskim putem šalje celokupnu dokumentaciju nadležnom ministarstvu.
Slovenija	Slovenački kvalifikacioni sistem je delimično centralizovan. Nekoliko nacionalnih tela i ministarstava je odgovorno za uključivanje kvalifikacija. Nacionalna tela (Stručni savet za opšte obrazovanje, Stručni savet za stručno i strukovno obrazovanje i Nacionalna agencija za kvalitet visokog obrazovanja) nadležni su za potvrđivanje i predlaganje uključivanja kvalifikacija koje se stiču formalnim obrazovanjem. Njih odobrava ministar nadležan za obrazovanje. Za stručne kvalifikacije nadležan je Stručni savet za stručno i strukovno obrazovanje. Ove kvalifikacije odobrava ministar nadležan za rad. Dodatne kvalifikacije potvrđuje i njihovo uključivanje predlaže nacionalno telo NKT SOK-EOK, stručna komisija koju imenuje Ministarstvo rada, a odobrava ministar nadležan za rad.

	Kriterijumi za provajdere/tela za dodelu kvalifikacija
Danska	Procena nivoa odvija se u dve faze. U fazi 1 Danska institucija za akreditaciju vrši administrativnu procenu da li obrazovni program ispunjava šest zahteva koje je neophodno ispuniti kako bi bilo moguće proceniti nivo na osnovu opštih ciljeva obrazovnog programa za planirane ishode učenja. Organizator obrazovnog procesa mora ispuniti uslove u pogledu: svrhe obrazovanja, ciljeva učenja, trajanja programa obuke, evaluacije procesa učenja, procene ishoda učenja, sertifikata o stečenoj kvalifikaciji U okviru faze 2 Danska institucija za akreditaciju u saradnji sa stručnjacima iz relevantne oblasti procenjuje da li opšti ciljevi obrazovnog programa za dostizanje ishoda učenja mogu da se uključe na nivo Danskog okvira kvalifikacija za celoživotno učenje za koji je aplicirano. Procena nivoa zasniva se na tri elementa procene, koji su definisani u obrascu prijave. Ova tri elementa su: ▪ ishodi učenja ▪ akademske kvalifikacije nastavnika ▪ evaluacija nastave (procesa učenja).

	Kriterijumi za provajdere/tela za dodelu kvalifikacija
Francuska	Svaka institucija (javna ili privatna) koja želi da uključi kvalifikaciju u jedan od registara mora da ispuni sledeće kriterijume: pravni osnov organizatora obrazovnog procesa; validnost i pouzdanost kvalifikacije; transparentnost kvalifikacije; veza sa postojećim kvalifikacijama u Francuskoj i inostranstvu; relevantnost za tržište rada; osiguranje kvaliteta. Ukoliko organizator obrazovnog procesa/telo za dodelu neformalne kvalifikacije ispunjava ove kriterijume, mogu aplicirati za uključivanje kvalifikacije u RNCP ili poseban registar. Kvalifikaciju procenjuje nezavisno telo – Komisija za stručne i strukovne kvalifikacije kako bi se osiguralo da ispunjava standarde RNCP, pre nego što se uključi u registar.

	Kriterijumi za provajdere/tela za dodelu kvalifikacija
Poljska	Telima za dodelu kvalifikacija se daje ovlašćenje za dodelu kvalifikacija kada nadležni ministar donese poseban propis ili administrativnu odluku o instituciji. Institucija treba da ispuni kriterijume propisane Zakonom o ISK (između ostalih, organizacione uslove ili uslove u pogledu kadrova koji sprovode procene i validacije, uključujući zahteve u pogledu kvalifikacija, uslove internog ili eksternog osiguranja kvaliteta ili druge uslove). Da bi postala telo za dodelu kvalifikacija zainteresovana institucija mora da podnese elektronsku prijavu resornom ministru, iako <i>IQR</i> portal <i>IBE</i> ocenjuje ispunjenost formalnih uslova i šalje ministru.
Slovenija	Procedure za verifikaciju i potvrđivanje nacionalne stručne kvalifikacije mogu sprovoditi Provajderi: među-kompanijski centri za obrazovanje, škole, organizatori obrazovanja odraslih i komore koje organizuju javno priznate obrazovne programe i ispunjavaju materijalne i kadrovske uslove utvrđene katalogom standarda stručnih znanja i veština. Ti provajderi su birani na osnovi javnog konkursa. Provaideri dodatnih kvalifikacija mogu biti samo kompanije u saradnji sa škoolama ili bez. Ispunjavat moraju kadrovske i prostorske uvete i imati uveden postupak merenja kvalitete obuke i ocenjivanja.

	Uključivanje u registar kvalifikacija
Danska	Svim kvalifikacijama iz stručnog obrazovanja, visokog obrazovanja, opšteg obrazovanja i obrazovanja odraslih određeno je kom nivou nacionalnog okvira kvalifikacija pripadaju i uključene su u bazu kvalifikacija https://www.ug.dk/. Privatni i javni obrazovni programi koji nisu u nadležnosti Ministarstva za visoko obrazovanje i nauku, Ministarstva dece i prosvete i Ministarstva kulture ali kojima je Danska institucija za akreditaciju odredila nivo su takođe uključeni.
Francuska	U Francuskoj postoje dva nacionalna registra kvalifikacija: RNCP obuhvata sve kvalifikacije koje imaju nivo (uključene u registar na osnovu Zakona ili na zahtev) Specifični registar (RS) uključuje kvalifikacije koje nemaju nivo kojim se potvrđuje sticanje kompetencija koje su odgovarajuće određenom zanimanju, sticanje transverzalnih veština (npr. o osnovnim kompetencijama ili sertifikat o znanju jezika) i druge sertifikate koji proizilaze iz zakonskih obaveza u obavljanju poslova (npr. sertifikat o sposobnosti za vožnju). Kvalifikacije u RS registru nisu strukturirane u blokove kompetencija, iako zakon omogućava uspostavljanje veza i poređenja između RS sertifikata i blokova kompetencija uključenih u RNCP kvalifikacije ukoliko je moguće.

Uključivanje u registar kvalifikacija

Poljska

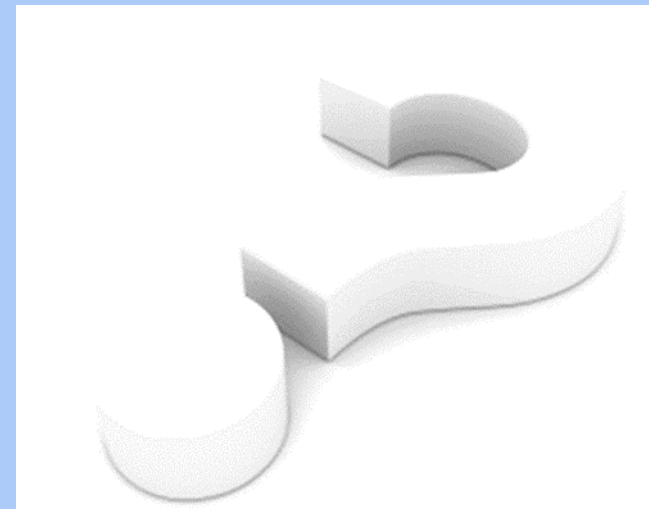
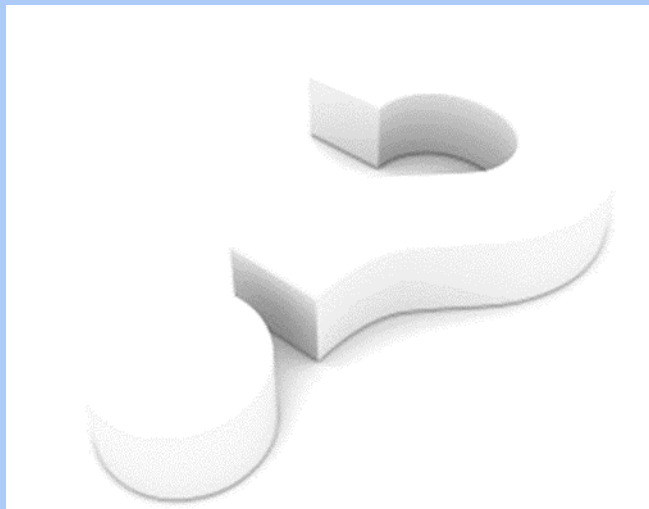
Poljska ima jedan integrisani registar kvalifikacija. Integrisani registar kvalifikacija je javna baza koja prikuplja informacije o svim kvalifikacijama uključenim u Integrisani sistem kvalifikacija, uključujući neformalne kvalifikacije. Registar je uspostavljen na osnovu Zakona o Integrisanom sistemu kvalifikacija od 22. decembra 2015. godine i jedna je od glavnih komponenti sistema. Registar obuhvata takozvane pune kvalifikacije, one koje se dodeljuju isključivo u sistemu opšteg i visokog obrazovanja, ali i delimične kvalifikacije koje obuhvataju kvalifikacije stručnog obrazovanja koje se stižu završetkom školovanja, regulisane kvalifikacije i tržišne kvalifikacije koje se stižu van obrazovnog sistema.

Slovenija

SOK-a je sveobuhvatan registar kvalifikacija koji opisuje sve kvalifikacije uključene u skladu sa SOK i EOK parametrima. Povezan je sa novim EUROPASS-om i ESCO što omogućava poređenje slovenačkih kvalifikacija sa kvalifikacijama drugih EU zemalja.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE ZA SRPSKI KONTEKST

- Uključivanje neformalnih kvalifikacija stečenih van formalnog sistema obrazovanja i obuke
- Procedure za uključivanje regulisanih kvalifikacija (regulisanih od strane drugih ministarstava, van formalnog sistema obrazovanja)
- Uključivanje delimičnih kvalifikacija (koje pokrivaju zanimanje i koje su deo kvalifikacije) stečenih u obrazovanju ili kroz rad
- Specijalizacije u studijama medicine i njihov položaj u okviru kvalifikacija
- Uvođenje standarda kvalifikacija u visokom obrazovanju je izazov kako u pogledu procedure, tako i u pogledu nadležnosti i autonomije visokog obrazovanja
- Veliki broj kvalifikacija kako u srednjem tako i u visokom obrazovanju izaziva sumnju u stvarne potrebe za tolikim brojem i stvarnu povezanost sa potrebama tržišta rada
- Nejasne veze između standarda kvalifikacije i zanimanja zbog nedostatka standarda zanimanja i opisa poslova koji se obavljaju u okviru zanimanja

Hvala!!

